

• Тақырыптық кеш

Ұлы далдағы көпшілігі түрмыс-тіршілік, қоғамдық-өлеуметтік өзгешелік сөз өнерінің дамуына кен өріс берді.

Сыр бойында дүниеге келген, Сыр сүлейлері атанып, Сыр елінің данқын шығарып, мөртебесін көтерген, осы киесі жерде ақын-жыр аулық дәстүрдің мектебін қалаған Шораяқтың Омары, Кете Жүсіп, Қанды Жүсіп, Балқы Базар, Бұлабай, Дүр Оңғар, Тұрмағамбет сынды шок жұлдыздар өлең сөздің қайрн арттырып, жанартып жарқарата түсті.

Қазақ халқының талантты ой-шыл ақылы, мұсылмандық-атар-тұпшылық білімі терең, оқалмысты ұстаз, қазақтың ежелгі дәстүрді жақса өлебіетінің көрнекті туынсы, қоғам және мәдениет қайраткері, Сыр өңіріндегі “Сыр сүлейлері” атанған шайырлар шоғырының шоқтығы биік туынсы – Тұрмағамбет Ізгілеуулы.

2012 жылдың 17-ші қазанында Қазақстан Республикасы Бйлім және ғылым министрлігінің Республикалық ғылыми-педагогикалық кітапханасының ұйымдастырумен қоғам және мәдениет қайраткері, ойшыл ақын, ұстаз, аудармашы Тұрмағамбет Ізгілеууын тұтанына 130 жыл толуына арналған “Ақын. Ұстаз. Аудармашы” атты тақырыптық кеш болып өтті.

Кешке Мұхтар Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының докторы, профессор Айгүл Кімакова, дарынды бағаларға арналған “Қазақ” мектеп-колледжіндегі

Тұрмағамбет Ізгілеууының өмірі, ұтазылығы, ақынлығы және аудармашылығы туралы өз ойларын орта салды.

Кешке Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің студенттері, ғылыми қызметкерлер, кітапхана оқырмандары қатысты.

Кітапхана осы кешке арнап Тұрмағамбет Ізгілеууының өмір жолы мен еңбектеріне арналған

таланттың таныған ұстаздары оны сол кездегі Таяу, Орта, Шығыс және Орта Азия елдерінің ұлық тұтағын, XVI ғасырдың білім ордасы саналатын Бұхардағы өйтіні оқу орны – “Мир-Араб” медресесіне оқуға аттандырады. Ол 1899 жылдан бастап сондағы “Кәкеттап” медресесінде оқиды. Тұрмағамбет ақын медресе қабарқасынан білім ала жүріп, оның бай кітапханасынан Шығыстың ежелгі мол мөлени, әшеби мұрада-

қатпа үкімі батыр жүректі ақынды аяққатты жырлаудан бас тартқыза алмады. Ол терең мағыналы ойға толы өлең-жырларын, халықты адамгершілік пен биік рухқа шайқырығын үгіт-насихат түрінде жазғылған толғау-дастандарын үдіксіз жазып отырған.

Тұрмағамбет Ізгілеуулы 1934 жылғы халық таныттарының бірінші республикалық кенесіне қатысқан. 1936 жылдың 21 желтоқсанын-

АҚУЫН. ҰСТАЗ. АУДАРМАШЫ

“Ақын. Ұстаз. Аудармашы” атты тақырыптық кітап көрмесін ұйымдастырды.

Дүниеген өмірм бітіп өтсем де өзім, Аралап жердің жүзін жүрер сөзім! “Көре алмай

ларын еркін аударып оқи білген. Тұрмағамбет Ізгілеуов Бұхараданғы медресеге оқып жүрген кезінде Орта Азияның болашақ ірі жазушысы Сағриддин Айнаниен танысқан.

Мәдресені үдік бітіріп, Шығыс тілдері – араб, парсы, түркі тілдерін емін-еркін меңгерген Тұрмағамбет

дағы №7 Қазақ АССР Орталық Атықару Комитеті Президиумының қаулымен бойынша Халық Ағарту комиссиясы, қазақтың біртуар азаматы – Темірбек Жүргенов Тұрмағамбет Ізгілеууын арнайы шақыртумен Алматыға ашырып, “Шалһана” дастанын аудару жөнінде мемлекеттік

жұмыс жасады. “Шалһана” дастанын аудару жөнінде мемлекеттік

шығаруға рұқсат берілді. Сол жылдан бастап Тұрмағамбет Ізгілеуулы шығармалары жертеліп, 1961 жылы “Рүстем - Дастан” атты “Шалһанадан” үнді аудармасы және “Назым” атты 2 кітабы жарық көрді.

“Назым” кітабы 1972, 1982 жылдары қайта басылып шықты. Қазіргі кезде ақын қолжазбалары Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым Академиясы Әдебиет және өнер институтының қолжазба және мөтіптану бөлімінде сақтаулы.

Тұрмағамбет Ізгілеууының 1982 жылғы 100 жылдық торқалы тойы республиканың мәдени өмірінде елеулі оқиға ретінде аталып өтті. Туан жерінде құмбезд мұнара тұрғызылды, мәңгі есте сақтау мақсатында мәдени орындарға есімі берілді. Туан жері қазір Тұрмағамбет атында, ауылдағы орта мектеп те Тұрмағамбет Ізгілеууы атымен аталады. Ал, 125 жылдығына орай 2007 жылғы Алматы қаласындағы Наурызбай батыр мен Кабанбай батыр көшесінің қиылысындағы демеулік паркіне ақынның бюст-секреткіші қойылды, ақын туралы деректі фильм түсірілді. Ақынның баста бетінде жарияланбаған қолжазбалары толықтырылып, төрт томға жинақталып жарық көрді.

Билығы ақынның 130 жылдығына 2012 жыл Қармақшы ауданында “Тұрмағамбет жылды” деп жарияланып, ғылыми-теориялық конференция ақандар ай-